

İLKÖĞRETİM MÜFETTİŞLERİNİN ARAŞTIRMA YETERLİKLERİ VE ARAŞTIRMA EĞİTİMİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLER

Doç. Dr. Nilgün KÖKLÜ
Dr. Şener BÜYÜKÖZTÜRK
Ar.Gör. Ömay ÇOKLUK

Ankara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Fakültesi

İlköğretim müfettişlerinin sahip oldukları araştırma yeterliklerini ve araştırma eğitime ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik olan bu araştırmaya 177 ilköğretim müfettişi katılmıştır. Veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçları dört noktada toplanabilir: a) Araştırmaya katılan müfettişlerin yaklaşık yarısı araştırma yeterliklerine yeterince sahip değildir, b) Yine grubun yarısı sahip oldukları bu yeterlikleri öğretmenlere aktarmada ve kendilerini geliştirmede yeterince kullanamamakta ve eğitsel ortamda bu yeterliklerin uygulanamayacağını belirtmektedirler, c) Araştırma yeterliklerinin yeterince kullanılmamasının en önemli iki nedeni uygun araştırma ortamının olmaması ve müfettişlere yönetmelikle verilen diğer görevlerin öncelik taşınmasıdır, d) Araştırmanın katılımcıları ilköğretimde araştırma eğitiminin verilmesini gerekli ve yararlı görmekte, mevcut sistemin böyle bir eğitim için uygun olmadığı kanısındadırlar.

Problem

Araştırma eğitimi, araştırma yapabilmek ya da yapılan araştırmalardan etkin bir şekilde yararlanabilmek için gerekli bilgi ve beceri ile bilimsel tutum ve davranışların kazandırılmasını amaçlayan bir eğitim olarak tanımlanabilir (Karasar, 1991). Sonuç olarak böyle bir eğitimin hedefi, araştırmacı tutum ve davranışlarına sahip bireyler yetiştirmektir.

Ancak Türk Eğitim Sisteminin ilgili yasalarında ve öğretim programlarında okulların ve bireylerin araştırmacı özelliği vurgulanmakta ve araştırmacı bireylerin yetiştirilmesi hedeflenmekle birlikte, araştırma bulguları bu hedefin gerçekleştirilemediğini göstermektedir (Büyüköztürk, 1996; Çavdar, 1994; Güvenç, 1997; Karagül, 1996; Karasar, 1984; Köklü ve Büyüköztürk, 1999). Keskin'e (1994) göre bu durum, eğitim sisteminde yenileşmeye ve araştırmaya gerek duymayan bir anlayışın sonucudur.

2000'li yıllarda eğitimde, araştırmacı öğretmen tipinin öne çıkması beklenmekte ve öğretmenlerin gerçekleştirecekleri araştırma etkinliklerinin eğitimsel reformlara önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir (Newman, 1997). Yine yapılan araştırmalarda, araştırma becerisi kazandırmada, araştırma sürecine aktif katılımlarının sağlanmasının, öğrenmeyi kalıcı hale getirmede temel bir faktör olduğu savunulmaktadır (Picciotto, 1997). Öğrencinin böyle bir sürece aktif katılımının sağlanmasında ve başarının artırılmasında, öğrenciye ve hatta öğretmene yol gösterecek yazılı materyallerin hazırlanmasının önemli bir etken olduğu belirtilmektedir (Archer ve diğerleri, 1990; Rendall, 1996). Bu tür bir eğitimin en büyük yararı hiç şüphesiz, ilköğretimde aşırı bilgi yüklemenin yerine, çocuklara bilgiye ulaşmanın bilimsel yollarını öğretme olanağının elde edilmesidir. Yine böyle bir eğitime olabildiğince erken yaşlarda başlanması önemli görülmektedir (Özoğlu, 1994).

Eğitim sisteminin geliştirilmesi ve yenileştirilmesi için öncelikle sistemin aksayan yönleri hakkında sağlıklı dönüt alınmasına ve uygulayıcı olarak öğretmen ve yöneticilere etkin bir rehberlik yapacak bir denetim sistemine ihtiyaç vardır. Türk Eğitim Sistemi içinde ilköğretim müfettişleri, ilköğretim düzeyinde eğitim ve öğretimin ilgili yasalar ve öğretim programlarında belirtilen amaç, ilke ve kurallara göre yürütülüp yürütülmediğini kontrol etmekle görevlidirler.

Milli Eğitim Bakanlığı'nca çıkartılan ilköğretim Müfettişleri Yönetmeliği'nde ilköğretim müfettişlerinin görevleri dört başlıkta toplanmıştır. Bunlar: a) inceleme-araştırma, b) denetim (kurum ve ders), c) rehberlik-mesleki yardım ve d) soruşturma (idari ve adli).

Yukarıda belirtilen alanlar teftişin görev boyutlarını oluşturmaktadır. Bunlar yerine getirilirken, teftişin süreç boyutunu oluşturan aşağıdaki etkinlikler yapılır (Taymaz, 1997): a) Durum saptama, b) önerilerde bulunma, c) değerlendirme ve d) geliştirme.

Müfettişlerin inceleme görevi, teftiş edilen kurum, birey, olay ve olguları olabildiğince ayrıntılı bir şekilde betimlemeyi amaçlayan bir etkinlik olarak tanımlanabilir. Araştırma ise, sorun çözmeye yönelik bilimsel bir etkinlik olarak açıklanabilir. Bu bağlamda müfettişlerin inceleme-araştırma görev boyutu için en gerekli rolünün, "araştırma uzmanlığı" olduğu söylenebilir (Taymaz, 1997).

Eğitim sisteminin geliştirilmesiyle ilgili olarak ihtiyaç duyulan dönütlerin alınabilmesinde, müfettişlerin araştırmacı işlevinin önem kazandığı söylenebilir. Sistemde aksamaların ne olduğu, sorunların ve yanlışlıkların tanımlanabilmesi, giderilebilmesi için önlemlerin ne olacağına tespit edilebilmesi müfettişlerin bilimsel inceleme ve araştırma yaklaşımını kazanmış olmalarını gerektirmektedir. Böylece teftiş, eğitim sisteminin gelişmesine katkıda bulunabilir. Müfettişin araştırma ve inceleme görevini başarı ile yerine getirebilmesi için, araştırma uzmanı gibi çalışması gerekmektedir. Yine eğitim yasalarında sözü edilen ve ilköğretim programında açıkça belirtilen araştırmacı, yaratıcı bireylerin yetiştirilmesi hedefinin gerçekleştirilmesinde karşılaşılan sorunları aşmada müfettişlerin yol gösterici olmaları gerekmektedir.

Bu nedenle, müfettişler bilimsel araştırma yönteminin gerektirdiği araştırma yeterliklerini kazanmış, olmalıdırlar. Bu yeterlikler, problemi hissetmek ve tanımlamak, araştırma sorularını ya da denencelerini kurmak, araştırmanın amacına uygun yöntem geliştirmek (araştırma modeli oluşturmak, evren ve örneklemini belirlemek, veri toplama aracını geliştirmek, uygun veri analizi tekniklerini belirlemek), elde edilen bulguları yorumlayabilmek, yargı ve öneriler geliştirmek ve araştırma raporunu hazırlayabilmektir (Bailey, 1987; Karasar, 1991). Ancak, teftiş kurulunun ve müfettişlerin bu görevleri doğrultusunda, eğitim sisteminde karşılaşılan problemler ile ilgili olarak araştırma yaptıkları görülmemektedir (Arabacı, 1995; Cengiz, 1992).

Konuya ilişkin literatür incelendiğinde ise ilginç bulgulara rastlanmaktadır.

Tuncer'in (1991) araştırmasında ilköğretim müfettişlerinin rehberlik etkinliklerini, "hiç" ve "çok az" düzeyinde gerçekleştirdikleri saptanmıştır. Tutumlu (1992), yaptığı araştırmada ilköğretim müfettişlerinin görev önceliklerini sırası ile soruşturma, rehberlik ve işbaşında yetiştirme, inceleme ve araştırma, teftiş ve değerlendirme şeklinde belirlemiştir. Aynı çalışmada, inceleme ve araştırma olarak en çok zamanın bölgedeki ilköğretim ihtiyaçlarını tespit etmeye ayrıldığı görülmüştür. Atay (1995), ilköğretim müfettişlerinin yeterliklerini incelemiştir. Araştırmanın bulgularına göre, rehberlik ve liderlik en fazla önem verilen, sorgu hakimliği ise en az

ARAŞTIRMA YETERL

nilfin Mli-şmer Itiyûöztüü-ömcıy çoklu

önem verilen yeterliklerdir. Müfettişlerin yüksek derecede göstermeleri gereken, ancak düşük derecede gösterdikleri bu nedenle hizmet içi eğitim yolu ile kazanmaları zorunlu olan iki alan ise "araştırma uzmanlığı" ve "liderlik" yeterlik alanlarıdır. Gökalp'ın (1995) araştırmasında grupla teftiş faaliyetlerinde, öğretmenlerin kendilerini yenileme ve araştırma yapma çabalarının göz önüne alınmadığı ortaya çıkmıştır. Arabacı'nın (1995) araştırmasında ise ilköğretim müfettişlerinin eğitim-öğretim sürecinin gelişmesi için araştırma ve inceleme yapamadıkları görülmüştür.

2346 Sayılı ilköğretim Kurumları Rehberlik ve Teftiş Yönergesi'nde (MEB, 1991) müfettişlerin eğitim-öğretim süreçleri ile ilgili konularda araştırma yapacakları belirtilmiştir. Müfettişler, eğitim sisteminde karşılaştıkları her problem için bir bilimsel araştırma gerçekleştirebilirler. Ancak bu görevi yerine getirmeleri, onların bilimsel bir araştırma yapabilmek için gerekli olan temel yeterliklere sahip olmalarına ve araştırmanın yararına inanmalarına bağlıdır.

Bu nedenle, müfettişlerin inceleme-araştırma görevinden ne anladıkları; bu görevi yerine getirebilmek için bu yeterliklere ne kadar sahip oldukları ve ne derece uygulayabildikleri; bireylere araştırma kültürü kazandırmayı amaçlayan araştırma eğitimine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

Amaç

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim müfettişlerinin sahip oldukları araştırma yeterliklerini ve araştırma eğitimine ilişkin görüşlerini belirlemektir.

Yöntem

Bu çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Bu çerçevede, araştırmanın amacını gerçekleştirebilmek amacıyla, bir anket hazırlanmış ve ilköğretim müfettişlerinin konu hakkındaki görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırma grubunu, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi'nde 10-21 Ağustos 1998 tarihlerinde düzenlenen "ilköğretim Müfettişleri •SeminerTne

katılan ve değişik illerde görevli olan 177 İlköğretim müfettişi oluşturmaktadır.

Araştırmada ihtiyaç duyulan veriler anket ile toplanmıştır. Anketin birinci bölümünde, ilköğretim müfettişlerinin araştırma yeterliliklerine ne derece sahip oldukları beşli dereceleme ölçeği kullanılarak belirlenmeye çalışılmıştır. Ölçek "hiç", "az", "orta", "oldukça" ve "tam" seçeneklerinden oluşmaktadır. Verilen cevaplar "hiç" ten "tam" a 1'den 5'e doğru puanlar verilerek kodlanmıştır. Büyüköztürk (Baskıda) tarafından yapılan çalışmada ölçeğin tek faktörlü ve alfa güvenirlik katsayısının .89 olduğu bulunmuştur.

Oldukça ve daha üst düzeydeki katılım yeterliğe yeterince sahip olduğu, orta ve daha alt düzeydeki katılım ise yeterliğe yeterince sahip olunmadığı şeklinde yorumlanmıştır.

Ankette, müfettişlerin sahip oldukları araştırma yeterliklerini uygulamada ne derece kullanabildiklerini ve yeterince kullanılamıyorlarsa bunun nedenlerini sorgulayan sorulara da yer verilmiştir. Uygulamada araştırma yeterliklerinin yeterince kullanılmamasına ilişkin yedi nedenin önem sıralaması, her bir nedene ait ağırlıklı puan hesaplandıktan sonra yüksek puandan düşük puana doğru sıraya dizilerek bulunmuştur. Ağırlıklı puan, önem sıralarına (1'den 7) düşen frekansların, 7'den 1'e doğru katsayılar ile çarpılarak toplanmasıyla elde edilmiştir. Buna göre sözü edilen nedenlerin önem sıralamasını bulmada kullanılacak ağırlıklı puanın ya da kısacası puanın hesaplanmasında şu formül kullanılmıştır:

$$\text{Puan}=(N_1 \times 7)+(N_2 \times 6)+(N_3 \times 5)+(N_4 \times 4)+(N_5 \times 3)+(N_6 \times 2)+(N_7 \times 1)$$

Bu eşitlikte N_i , i . önem sırasına karşılık olan frekansı gösterir.

Anketin ikinci bölümünde iki açık uçlu soruya yer verilmiştir. Birinci soru, müfettişlerin yönetmeliklerle kendilerine yüklenen inceleme-araştırma görevlerinde ne anladıkları, ikinci soruda ise araştırma eğitimine ilişkin görüş ve düşüncelerinin ne olduğu sorulmuştur.

Anketler araştırmacılar tarafından uygulanmış, toplanan veriler frekans ve yüzdeler kullanılarak analiz edilmiştir.

Bulgular

Bu kısımda ilk olarak müfettişlerin araştırma yeterliklerine ne derece sahip oldukları, bu yeterlikleri uygulamada ne derece kullanabildikleri ve uygulamadaki sorunların neler olduğuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Bunu, müfettişlerin inceleme-araştırma görevlerini nasıl algıladıkları ve araştırma eğitimine ilişkin görüş ve düşüncelerine ait bulgular izlemiştir.

Araştırma Yeterliklerine Sahip Olma Derecesi ve Kullanma Durumu

İlköğretim müfettişlerine araştırma üretimi ve tüketimine ilişkin temel araştırma yeterliklerine ne derece sahip oldukları sorulmuş ve alınan cevaplar Tablo 1 'de verilmiştir.

Tablo 1. İlköğretim Müfettişlerinin Araştırma Yeterliklerine Sahip Olma Derecesine İlişkin Görüşler

Yeterlik		Orta	Orta	Orta	Tam	Toplam	
1. Bir araştırma için proje geliştirebilme	N %	4 2,3	32 18,3	64 36,6	64 36,6	11 6,3	175 100,0
2. Seçilen bir konuda araştırma problemini sınırlandırarak tanımlayabilme	N %	1 0,6	20 11,5	65 37,4	74 42,5	14 8,0	174 100,0
3. Araştırılacak konuyla ilgili yapılan araştırmalara ve yayınlara ulaşabilmek için literatür taraması yapabilmeye	N %	7 4,0	36 20,6	60 34,3	50 28,6	22 12,6	175 100,0
4. Araştırmanın problemini hipotez, soru cümlesi ya da düz cümle olarak ifade edebilme	N %	4 2,3	18 10,2	46 26,1	90 51,1	18 10,2	176 100,0
5. İhtiyaç duyulan verileri-ham bilgileri uygun araçlarla (anket, gözlem, görüşme, belgesel tarama) toplayabilme	N %	8 4,6	25 14,3	59 33,7	61 34,9	22 12,6	175 100,0
6. Toplanan verileri uygun bir şekilde değerlendirme (analiz etme)	N %	5 2,9	17 9,8	47 27,2	83 48,0	21 12,1	173 100,0
7. Araştırmanın sonuçlarını, bilimsel rapor hazırlamanın ilke ve kurallarına göre yazabilme	N %	12 6,9	29 16,6	53 30,3	62 35,4	19 10,9	175 100,0

Tablo 1 incelendiğinde, ilköğretim müfettişlerinin araştırma yeterliklerinden, **"bir araştırma için proje geliştirebilme"** yeterliğine oldukça ve tam derecesinde sahip olanların oranı %42.9 iken, orta ve daha düşük derecede sahip olanların oranı ise % 57.1'dir. **'Seçilen bir konuda araştırma problemini sınırlandırarak tanımlayabilme"** yeterliğine oldukça ve tam derecesinde sahip olanlar, grubun %50.5 iken, orta ve daha düşük derecede sahip olanlar %49.5'dir. **"Araştırılacak konuyla ilgili yapılan araştırmalara ve yayınlara ulaşabilmek için literatür taraması yapabilme"** yeterliğine oldukça ve tam derecesinde sahip olanların oranı %41.2 iken, orta ve daha düşük derecede sahip olanların oranı %58.8'dir. **"Araştırmanın problemini hipotez, soru cümlesi ya da düz cümle olarak ifade edebilme"** yeterliği incelendiğinde, bu yeterliğe oldukça ve tam derecesinde sahip olanlar grubun %61.3'ü iken, orta ve daha düşük derecede sahip olanlar grubun %38.7'sini oluşturmaktadır. **"İhtiyaç duyulan verileri-ham bilgileri uygun araçlarla (anket, gözlem, görüşme, belgesel tarama) toplayabilme"** yeterliğine grubun %47.5'i oldukça ve tam derecesinde, %52.5'i ise orta ve daha düşük derecede sahiptir. **"Toplanan verileri uygun bir şekilde değerlendirme (analiz etme)"** yeterliğine bakıldığında ise, bu yeterliğe oldukça ve tam derecesinde sahip olanların oranı %60.1 iken, grubun %39.9'u orta ve daha düşük derecede sahiptir. **"Araştırmanın sonuçlarını, bilimsel rapor hazırlamanın ilke ve kurallarına göre yazabilme"** yeterliğine oldukça ve tam derecesinde sahip olanların oranı %46.3 iken, orta ve daha düşük derecede sahip olanlar grubun %53.7'sini oluşturmaktadır.

Söz konusu yedi araştırma yeterliğine sahip olma dereceleri genel olarak değerlendirildiğinde, müfettişlerin "araştırmanın problemini hipotez, soru cümlesi ya da düz cümle olarak ifade edebilme" yeterliğine görece olarak daha fazla sahip oldukları; bu yeterliklere yeterince sahip olmayanların grubun yaklaşık yarısını oluşturduğu; "araştırılacak konuyla ilgili yapılan araştırmalara ve yayınlara ulaşabilmek için literatür taraması yapabilme" yeterliğinin ise görece olarak en az sahip olunan yeterlik olduğu görülmektedir.

Müfettişlerin sahip oldukları araştırma yeterliklerini kullanma durumlarına ilişkin sorulara verdikleri cevaplar Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. ilköğretim Müfettişlerinin Sahip Oldukları Araştırma Yeterliklerini Kullanmalarına ilişkin Görüşler

		o x	<	Orta	o o o o o	Tam	Toplam
1.Öğretmene ne derece aktr abiliyorsunuz?	N %	6 3,4	31 17,5	51 28,8	83 46,9	6 3,4	177 100,0
2.Kendini-" mesleki açıdan geliştirebilmede ne derece kullanabiliyorsunuz?	N %	1 0,6	18 10,2	56 31,8	87 49,4	14 8,0	176 100,0
3.Bulduğunuz eğitsel ortam bu yeterlikleri kullanma konusunda size ne derece olanak sağlıyor?	N %	25 14,2	71 40,3	65 36,9	12 6,8	3 1,7	176 100,0

Tablo 2 incelendiğinde, araştırma yeterliklerini öğretmenlere oldukça ve tam derecesinde aktaranların oranı %50.3 iken, orta ve daha düşük derecede aktarıyorum diyenlerin oranı %49.7'dir. Bu bulgu, müfettişlerin sahip oldukları araştırma yeterliklerini öğretmenlere aktarmada da sorun yaşadıklarını göstermektedir.

Öte yandan müfettişlerin %57.4'ünün sahip oldukları araştırma yeterliklerini kendilerini mesleki açıdan geliştirebilmede oldukça ve tam derecesinde kullanabildikleri, buna karşılık %42.6'sının orta ve daha düşük derecede kullandıkları görülmüştür. Bu bulgulara göre müfettişlerin yaklaşık yarısının bu yeterlikleri kendilerini mesleki bakımdan geliştirmede de yeterince kullanamadıkları ortaya çıkmaktadır.

Müfettişlerin %8.5'inin buldukları eğitsel ortamı araştırma yeterliklerini kullanmaları bakımından yeterli (oldukça ve tam)- görmekte iken, grubun %91.5'inin ortamı yetersiz (orta ve daha düşük derece) gördüğü anlaşılmaktadır. Bu bulgu, müfettişlerin uygun araştırma çevresine sahip olmadıkları şeklinde yorumlanabilir.

Müfettişlerin sahip oldukları araştırma yeterliklerini yeterince kullanamama nedenleri önem sırasına göre frekans dağılımı ve buna göre her bir neden için hesaplanan ağırlıklı puanlar Tablo 3'te gösterilmiştir.

ilköğretim müfettişlerinin sahip oldukları araştırma yeterliklerini yeterince kullanmama nedenlerine ilişkin görüşleri incelendiğinde, en önemli görülen nedenin **"uygun araştırma ortamına sahip olmama"** olduğu, bunu sırasıyla **"ilgili yönetmelikle belirlenen diğer görevlerin daha öncelikli olması"**; **"yöneticilerin araştırma yapılmasının yararına inanmamaları"**; **"inceleme-araştırma yapmaya yeterince zaman bulamamaları"**; **"uygulamada müfettişlerden inceleme-araştırma yapmalarının beklenmemesi"**; **"bu yeterliklere yeterince sahip olmamaları"** izlemektedir. **"Yapılacak araştırmaların uygulamaya katkı getireceğine inanmamaları"** ise görece olarak en az önemli görülen neden olduğu görülmektedir.

Tablo 3. ilköğretim Müfettişlerinin Sahip Oldukları Araştırma Yeterliklerini Yeterince Kullanmama Nedenlerinin Önem Sıralamasına Ait Frekanslar ve Ağırlıklı Puanlar

Neden	ÖNEM							Ağırlıklı Puan
	1	2	3	4	5	6	7	
Uygun araştırma ortamına sahip olmadığım için	45	17	31	23	14	9	4	728
ilgili yönetmelikle belirlenen diğer görevler daha öncelikli olduğu için	24	37	25	20	14	11	3	662
Yöneticilerin araştırma yapılmasının yararına inanmadıkları için	17	29	30	20	18	11	5	604
inceleme-araştırma yapmaya yeterince zaman bulamadığım için	20	29	27	18	19	11	8	601
Uygulamada müfettişlerden inceleme-araştırma yapmaları beklenmediği için	17	16	34	24	24	8	5	559
Bu yeterliklere yeterince sahip olmadığım için	7	11	12	16	9	26	22	340
Yapılacak araştırmaların uygulamaya katkı getireceğine inandığım için	7	4	13	8	11	17	34	271

İnceleme-Araştırma Görevlerinin İçeriğine İlişkin Görüşler

ilköğretim müfettişlerinin yönetmelikle kendilerine verilen inceleme-araştırma görevinden ne anladıkları ya da bu görevi nasıl algıladıkları açık uçlu bir soruyla sorulmuştur. Alınan cevaplar sınıflandırılarak Tablo 4'te verilmiştir.

ilköğretim Müfettişlerinin inceleme-araştırma görevlerinin içeriğine ilişkin görüşleri incelendiğinde, sorun çözme ve bilimsel araştırma ilk sırada gelmekte; bunu sırasıyla yapılan uygulamaların mevzuata (yasa, yönetmelik, genelge) uygunluğunun incelenmesi ve soruşturma yapılması, verilen bir görev ya da probleme ilişkin durum tespiti, kendisini ve mesleği geliştirme çalışmaları ve akademik çalışma anlıyorum izlemektedir.

Tablo 4. ilköğretim Müfettişlerinin İnceleme-Araştırma Görevlerinin içeriğine İlişkin Görüşleri

Görüş	N
1.Sorun çözme ve bilimsel araştırma	57
2.Yapılan uygulamaların mevzuata (yasa, yönetmelik, genelge) uygunluğunun incelenmesi ve soruşturma yapılması	28
3.Verilen bir görev ya da probleme ilişkin durum tespiti	16
4.Kendimi ve mesleği geliştirme çalışmaları	5
5.Akademik çalışma anlıyorum	2

Araştırma Eğitime İlişkin Görüşler

Müfettişlerin araştırma eğitiminden ne anladıkları ve bu eğitime karşı görüş ve düşüncelerini öğrenmek amacıyla açık uçlu olarak yöneltilen bir soruya verilen cevaplar sınıflandırılarak Tablo 5'te verilmiştir.

ilköğretim müfettişlerinin ilköğretim düzeyinde araştırma eğitimi verilmesine ilişkin görüşleri incelendiğinde, araştırma eğitiminin araştırmacı bireylerin yetiştirilmesi için ilköğretim düzeyinde verilmesi gerekli ve yararlı görülmektedir (N=78). Bu düzeyde verilecek araştırma eğitiminin hangi dönemden başlatılması gerektiği konusunda da farklı görüşler bildirilmiştir. Katılımcılardan altı kişi okulöncesinden, dördü üçüncü, altısı dördüncü, dördü altıncı sınıftan başlatılması yönünde görüş bildirirken, iki kişinin de bu eğitimin her düzeyde ve tüm dersler kapsamında verilmesi gerektiği görüşüne sahip olduğu anlaşılmaktadır. Burada önemli görülen bir nokta da 21 müfettişin böyle bir eğitimin uygulamalı verilmesi gerektiğine dikkat çekmesidir.

Tablo 5. ilköğretim Müfettişlerinin ilköğretim Düzeyinde Araştırma Eğitimi Verilmesine ilişkin Görüşleri

GÖRÜŞLER	N
1. Araştırmacı bireylerin yetiştirilmesi için araştırma eğitiminin, ilköğretim düzeyinde verilmesi gerekli ve yararlıdır	78
*Okul öncesinden başlatılmalıdır (anasınıfından itibaren)	6
ilköğretim üçüncü sınıftan itibaren verilmelidir	4
İlköğretim dördüncü sınıftan itibaren verilmelidir	6
ilköğretim altıncı sınıftan (ikinci kademe) başlatılmalıdır	4
*Araştırma eğitimi tüm derslerde verilmeye çalışılmalıdır	2
•Öğrencilerin seviyelerine uygun olarak, uygulamalı olarak verilmelidir	21
2. Mevcut sistem araştırma eğitimi verilmesi için yetersizdir, bu konuda başarısızdır	27
•Araştırma olanakları artırılmalıdır	5
•Görevli öğretmenler bu eğitimi verecek şekilde yetiştirilmelidir	15
•Müfettişlerin öğretmenlere rehber olabilmesi için bu konuda bilgilendirilmelidir	3
•Tüm eğitim personeli araştırma eğitiminin gerekliliğine inandırılmalıdır	4
3. Araştırma eğitimi çocuğu ezberci olmaktan kurtarıp bilgiye ulaşma yollarını öğreten bir eğitim olarak verilmelidir	25
4. Araştırma eğitimi kapsamında gezi, gözlem, proje geliştirme ve deneysel çalışmalara yer verilmeli	13
5. Araştırma eğitimi kişilere;	
•Araştırmacı bakış açısı kazandırır.	2
•Merak duygusunu geliştirir.	2
•Kaliteyi artırır	2
•Olumlu tutum geliştirir	5
•Hayata daha iyi hazırlar	2

Bulgulara göre müfettişler bir yandan araştırma eğitimi gerekli görürken, öte yandan Türk Eğitim Sisteminin araştırma eğitimi konusunda başarısız olduğunu (N=27) belirtmektedirler. Bu bağlamda öğretmenlerin ve müfettişlerin araştırma alanında yetiştirilmeleri, araştırma olanaklarının artırılması ve eğitim personelinin araştırmanın önem ve gerekliliğine inandırılmalarının gerektiği açıklanmaktadır.

Araştırmaya katılanlardan 25 müfettiş, araştırma eğitimi çocuğu ezberci olmaktan kurtarıp bilgiye ulaşma yollarını öğreten bir eğitim olarak tanımlamakta; 13 kişi araştırma eğitimi kapsamında gezi, gözlem, proje geliştirme ve deneysel çalışmalara yer verilmesi gerektiğini

vurgulan aktadır. Araştırma eğitimirvn «. ilmesinin doğuracağı sonuçlar arasında önceki belirtilenlere ek olarak şunlar sayılmaktadır: Araştırma eğitimi "bireylere araştırmacı bakış açısı kazandırır", "onlarda merak duygusunu geliştirir", "eğitimde kaliteyi artırır", "araştırmaya yönelik dur, iu tutum geliştirir" ve "çocukları hayata daha iyi hazırlar".

Tartışma ve Sonuç

Araştırmanın bulgularına göre ilköğretim müfettişlerinin araştırma yeterliklerine sahip olma derecelerine bakıldığında çoğu araştırma yeterliğinin, müfettişlerin ancak yarısı tarafından oldukça ve tam olarak kazanılmış olduğu görülmektedir. Bu durum, ilköğretim müfettişlerinin araştırma eğitimi konusunda yeterince bilgili olmadıklarını göstermektedir. Oysa, araştırma alanındaki yeterlikler müfettişlerin sahip olması gereken zorunlu bir yeterlik alanı olarak görülmektedir (Atay, 1995). Aynı şekilde araştırma grubundakilerin ancak yarısının, sahip oldukları bu yeterlikleri öğretmenlere aktarabilmekte ve kendilerini geliştirmekte kullanabildikleri görülmektedir. Bu sonuç, yapılan teftişlerde öğretmenlerin geliştirilmesine yönelik araştırma çabalarının müfettişler tarafından dikkate alınmadığına ilişkin önceki araştırma bulgularını (Gökalp, 1995) desteklemektedir.

Yapılan araştırmalarda ilköğretim müfettişlerinin eğitimde sorun çözmeye yönelik araştırma yapmadıkları ortaya çıkmaktadır (Arabacı, 1995). Uygun araştırma ortamının olmamasının, bu sorunu yaratan temel etkenlerden biri olduğu düşünülebilir. Karasar'ın (1993), Türk Eğitim Sisteminde uygun bir araştırma ortamının yaratılmadığına ilişkin savunusunun, bu araştırmanın bulgularıyla desteklendiği görülmektedir. Araştırmada müfettişlerin büyük bir çoğunluğu, araştırma yapabilecekleri uygun bir ortama sahip olmadıklarından söz etmektedirler. Sonuçta, böyle uygun bir ortam olmadığı sürece araştırma yeterliklerine sahip olmanın gerekliliğinin de önemini yitirdiği söylenebilir.

Yapılan araştırmalar, müfettişler için soruşturma ve rehberlik gibi görevlerin öncelik kazandığını göstermektedir (Tutumlu, 1992). Bu durum müfettişlerin araştırmaya zaman ayırmalarında engelleyici bir faktör olarak düşünülebilir. Bunun dışında araştırma yapmanın yararına inanmayan yöneticiler ile çalışmak, zaman bulamamak ve müfettişlerden böyle bir görev beklentisi olmamasını düşünmek araştırma yeterliklerinin yeterince kullanılmasını sınırlamaktadır. Sonuçta, araştırmacı ilköğretim

müfettişlerinin sistemde yer alabilmesi, bu tür engelleyici faktörlerin ortadan kaldırılması ile mümkün olacaktır. Müfettişlerin görev türlerinin çok çeşitli olması ve sistemin uygulamada bazı görevlere öncelik tanınması, inceleme-araştırma görevinin yerine getirilmesinde engelleyici bir faktör olarak düşündüğünde, müfettişler için uzmanlaşmaya yönelik görev paylaşımına ihtiyaç olduğu söylenebilir.

Her ne kadar müfettişlerin çoğu inceleme-araştırma görevini sorun çözme, bilimsel araştırma olarak anlamakta ise de aralarında çok farklı tanımlar getirenlere de rastlanmaktadır. Bu nedenlerle müfettişlerin görev tanımlarının açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.

Müfettişlerin, araştırma eğitiminin ilköğretimde verilmesi gerektiği noktasında görüş birliği içinde oldukları söylenebilir. Görüş ayrılığı böyle bir eğitimin hangi sınıf düzeyinden itibaren verilmesi gerektiği noktasındadır. Araştırma eğitiminin üçüncü, dördüncü, altıncı sınıflardan başlaması gerekmektedir diyenlerin yanı sıra bu tür bir eğitim okul öncesi eğitimden başlatılmalıdır diyenler de bulunmaktadır. Araştırmanın bu bulguları, bireylerde araştırma kültürü oluşturmaya yönelik eğitimin olabildiğince erken yaşlarda başlatılması yönündeki görüşlerle (Karasar, 1991; Özoğ'u, 1994) tutarlıdır. Ancak daha önceleri de vurgulandığı ve bu araştırmaya katılan müfettişlerin de belirttiği gibi mevcut eğitim sisteminin böyle bir eğitim için uygun olmadığı savunulmaktadır.

Sonuç olarak araştırma ortamının yetersizliği, müfettişlerin inceleme-araştırma görevinin ne olduğunun açıklığa kavuşturulması ve araştırmacı bireylerin yetiştirilmesini amaçlayan araştırma eğitiminin . içerik ve yöntemleri, üzerinde durulması gereken konular olarak görülmektedir. Öte yandan müfettişlerle birlikte okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin araştırma yeterliklerinin geliştirilmesi ve araştırmaya yönelik olumlu tutumlar kazandırılması ve buna yönelik çalışmalara hizmet öncesi ve hizmet içinde yer verilmesi önemli görülmektedir.

Kaynakça

Arabacı, I.B. (1995). ilköğretim müfettişlerinin denetim ilkeleri konusundaki yeterlikleri (Malatya ili örneği). Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi.

Atay, K. (1995). İlköğretim müfettişlerinin yeterlikleri. Yayınlanmamış doktora tezi.

- Archer, L. & et al. (1990). Student research handbook: secondary level. British Columbia: Surrey School District No 36.
- Bailey, K.D. (1987). Methods of social research, (third edition). New York:A Division of Mc Millian.
- Büyüköztürk, Ş. (1996). Türk yüksek öğretiminde araştırma eğitimi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi .
- Büyüköztürk, Ş. (1999, Nisan). Araştırmaya yönelik kaygı ile cinsiyet, araştırma deneyimi ve araştırma başarısı arasındaki ilişki. Eğitim ve Bilim, 23 (112), 29-34.
- Büyüköztürk, Ş. (Baskıda). İlköğretim okulu öğretmenlerinin araştırma yeterlikleri. Eğitim Yönetimi.
- Cengiz, C. (1992). Milli Eğitim Bakanlığı bakanlık müfettişlerinin yetiştirilmesi ve teftiş geliştirilmesi. İstanbul MEB yayınları.
- Çavdar, A.O. (1994). Açılış konuşması. Dünyada ve Türkiye de Bilim, Etik ve Üniversite. Ankara: TUBA Bilimsel Toplantı Serileri-1
- Gökalp, A. (1995). Konya'daki ilkokullarda yapılan grupla teftiş faaliyetlerinin değerlendirilmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Güvenç, B. (1997). Eğitim , sistem ve eğitim sistemi üzerine. Nasıl Bir Eğitim Sistemi: Güncel Uygulamalar ve Geleceğe İlişkin Öneriler (Eğitim Sempozyumu, 10-12 Nisan), izmir, 261-72 .
- Karagül, T. (1996). Yükseköğretim programları için gerekli öğrenci yeterlikleri ve yükseköğrenime geçiş süreci. Yayınlanmamış doktora tezi , Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karasar, N. (1984). Türk üniversitelerinde araştırma eğitimi. Yayınlanmamış Araştırma (TÜBİTAKSAYG-E-49 Projesi).
- Karasar, N. (1991). Bilimsel araştırma yöntemi (dördüncü baskı). Ankara.
- Karasar, N. (1993). Araştırma kültürü: Türk araştırma bilim, teknoloji ve eğitim politikalarının kaynayan yarası. 1. Eğitim Bilimleri Ulusal Kongresi Bildiriler II. Anara, s.69-78.
- Keskin, H. (1994). Almanya'da eğitim ve yüksek öğretim. Anadolu Üniversitesi Bülteni: Akademi, (2), s.10. Eskişehir.
- Köklü, N. ve Büyüköztürk , Ş. (1999, Nisan). Eğitim bilimleri alanında öğrenim gören lisans üstü öğrencilerin araştırma yeterlikleri konusunda öğretim üyelerinin görüşleri. Eğitim ve Bilim, 23 (112), 18-28.

mlğün köklü-şener Myüköztürk-ömay çokluk

- Milli Eğitim Bakanlığı. (28 Ekim 1991). ilköğretim kurumları rehberlik ve teftiş yönergesi (2346 Sayı). Tebliğler Dergisi.
- Nevvman, K.A. (19.97). Combining standarts vvith changing teacher needs : mtroducimg teacher research strategies to preservice teachers. Annual Meating of the American Association of College for Teacher Education . Phoenix.
- Ozoğlu, S.Ç. (1994). Bilim ve eğitim ilişkileri. Bilim ve Eğitim , s.21-22. Ankara : T U B A Bilimsel Toplantı Serileri-2.
- Picciotto, M. (1997). Investigating the college: teaching the research process. College Teaching, 45 (1), 19-21.
- Rendall, S. N. (1996). information charts: a strategy for organizing student research. Journal of Adolescent and Adult Literacy , 39 (7), 536-42.
- Taymaz, H. (1997). Eğitim sisteminde teftiş: kavramlar, ilkeler, yöntemler (Geliştirilmiş 4.baskı). Ankara: Gül Yayınevi.
- Tuncer, S. (1991). Değişik kaynaklardan yetişen ilköğretim müfettişlerinin rehberlik rollerinin değerlendirilmesi (Bursa ili örneği). Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Uludağ Üniversitesi.
- Tutumlu, M. (1992). Ankara ili ilköğretim müfettişlerinin görev öncelikleri. Yayımlanmış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi.